

Župnik u Subotici (1804.-1815.) Subotičanin Pavao Sučić

*Franjo Emanuel Hoško**

Sažetak

Pavao Matija Sučić (Subotica, 11. siječnja 1767. – Đakovo, 15. travnja 1834.) bio je svećenik Kalačke nadbiskupije, a umro je kao biskup Bosanske i Srijemske ili Đakovačke biskupije. Na prijedlog gradskih vlasti Subotice, bački arhidakon Adalbert Vojnić postavio ga je 21. listopada 1804. za svećenika u župi svete Terezije Avilske u rodnom gradu. Nastupni govor na njegovom postavljenju održao je arhidakon Vojnić, a Sučić je održao dva govora, jedan za predstavnike nadbiskupije – na latinskome, a drugi za gradske vlasti i okupljene vjernike – na hrvatskome. Sva tri govora objavljena su u dokumentu Govorenja povodom uvođenja Pavla Sučića u župnu crkvu varoši Maria Theresiopolitanska (Segedin, 1805). Navedena tri govora otkrivaju jozefinističko razumijevanje vremena, koje se temeljilo na državnom programu teoloških studija i svećeničkih dužnosti. Svećenička dužnost je trostruka: uzoritost, navještaj evanđelja i podjela svetih sakramenata. Arhidakon Vojnić istaknuo je jozefinističko teološko razumijevanje u davanju dobrog primjera tako da se svećenikova duhovna kvaliteta temelji na njegovom pastoralnom radu.

Ključne riječi: Pavao Sučić, Adalbert Vojnić, Subotica, Kalača, Đakovo, župnik

Uvod

Pavao Matija Sučić (Subotica, 11. siječnja 1767. – Đakovo, 13. travnja 1834.) je bio svećenik Kalačke nadbiskupije, a umro je kao bosansko-srijemski biskup.¹ Visoke filozofske škole pohađao je u Beču, a teološke škole u Egri, Budimu i Beču. Budući da je 1790. zaređen za svećenika, jasno je da je redoviti teološki studij završio u jozefinističkom generalnom sjemeništu, tj. odgojno-obrazovnom zavodu u Egri i

¹ U prošlogodišnjem *Godišnjaku za znanstvena istraživanja* (br. 3, Subotica, 2011, 85-108) objavljen je moj prilog „Tajnici Ugarske crkvene sinode 1822. u Požunu Pavao Sučić i Juraj Haulik“. U njemu je napisano nešto više o Pavlu Sučiću, osobito o njegovu sudjelovanju na Ugarskoj crkvenoj sinodi 1822. u Požunu.

* red. prof. u mirovini, Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Teologija u Rijeci

Budimu koji je bio pod intenzivnim nadzorom države.² Riječ je o državnom *Nacrtu uređenja bogoslovnih škola* koji je po nalogu Bečkog dvora izradio opat Franz Stephan Rautenstrauch, a 3. X. 1774. odobrila carica Marija Terezija. Kad je taj *Nacrt* doraden, prihvaćen je pod imenom *Ratio educationis totiusque rei litterariae per Regnum Ungariae et Provinciis adnexis 1777*. također i na području ugarske kraljevske krune, tj. i na području kontinentalne Hrvatske.

Novi program teološke izobrazbe sazdan je s ciljem da teologija bude u službi pastoralnog služenja svećenika vjernicima, a teološko školovanje u funkciji pastoralne formacije. Po tom novom programu, naime, valja „formirati časne služitelje Evanđelja“, tj. savršene dušobrižnike. Rautenstrauchov *Nacrt* je predvidio da svećenici steknu pastoralno-praktičnu formaciju već u godinama redovite teološke izobrazbe. Država je stoga odlučila uspostaviti sjemeništa i teološke škole pod svojim neposrednim nadzorom, tzv. generalna sjemeništa. Rautenstrauch 1783. objašnjava njihovo uspostavljanje potrebom „formiranja dobrih dušobrižnika, koji će jednom živjeti usred naroda da bi mu osvijetljavali put do dobra riječju i djelom“. Izobrazba budućih svećenika, naime, mora biti upravljena obrazovanju „dobrih dušobrižnika“, jer svećenik treba biti učitelj, pastir i odgojitelj naroda, pa je potrebno izgraditi lik svećenika po modelu Jana Opstraetovog *Pastor bonus*, i to posebno osposobiti za službe katehiziranja i propovijedanja.

Novi program teološke nastave stoga napušta skolastičku nastavnu metodu, jer ona po Rautenstrauchovu sudu „ne odgovara ni značaju ni opsegu teološke znanosti“, a također ni „potrebama našega vremena“. Pastoralna formacija je tako integrirana u nastavni program teološke izobrazbe. Stoga u novi nastavni program teoloških škola *Nacrtom* ulaze kao samostalne discipline: homiletika, katehetika, liturgika i pastoralna teologija, da se tako provede „prava primjena“ teologije na pastoral. Premda su to praktične teološke discipline, jednako su vrijedne kao i teoretske, pa spadaju na bit teološke znanosti, jer je pastoralna teologija takva teologija *quae docet usum theoriae Theologiae ad curam animarum*. Sama pak pastoralna teologija kao školska disciplina ima tri glavna dijela, zasnovana na tri osobite dužnosti dušobrižnika, naime: dužnost uvođenja u vjerske sadržaje, dijeljenja sakramenata i poticanja na kršćanski život. Novi nastavni program ističe pastoralno bogoslovlje i pripadne nove predmete, a sve s ciljem pružanja cjelovite formacije za obavljanje pastoralne službe. Da studij teologije postigne tako postavljeni cilj, teologija ne smije biti spekulativna, skolastička, tj. sustav teoloških spoznaja koje su utemeljene pomoću filozofije, nego je valja osloniti na Bibliju i crkvene oce; mora biti *theologia ad mentem Christi*, a ne pojedinih crkvenih učitelja kao što su Toma Akvinski, Ivan Duns Scot i dr.

² *Entwurf zur Einrichtung der Theologischen Schulen* Franza Stephana Rautenstraucha traži u studiju teologije također nove predmete: biblijsku egzegezu, patrologiju i crkvenu povijest s njihovim pomoćnim znanostima, napose poznavanjem grčkog i semitskih jezika. U egzezezi se primjenjuje povijesna kritička metoda, jer je Biblija također ljudski spis. Studij povijesti treba pokazati opravdanost promjena u Crkvi sadašnjosti i budućnosti jer će razotkriti kako Crkva kroz svoju prošlost nije bila nepromjenjiva. (O svemu vidi više u: Cuvaj 1910², 482; Matić 1928, 343-351; Stadel 1974, 24-114; A. Mueller 1974, 15-25; J. Mueller 1974, 42-52; J. Mueller 1976, 19.)

Sučić je pripadao prvoj generaciji svećenika koja je u cijelosti završila teološko školovanje po tom novom državnom programu teološkog školovanja. Zatim je nastavio po istom programu postdiplomski studij i postigao akademski naslov doktora. I doktorat je stekao po istom programu jer je on poslije 1783. bio obvezan i na teološkim fakultetima u ugarskom dijelu Habsburške Monarhije.³ Nije poznato zašto se nije posvetio nastavničkoj službi nego je obavljao pastoralne svećeničke službe, i to najprije kao kapelan u Krnjaji i (Bačkom) Monoštoru, a zatim je bio župnik u Čatalji, Karavukovu, Bukinu (1797.-1804.) i Subotici (1804.-1815.) (Gašić 2000, 75).⁴ U Subotici je obavljao i službu vicearhiđakona. Od 1815. je boravio u Kalači kao kanonik.

Povjesničar Đakovačko-srijemske biskupije Emerik Gašić zabilježio je da je Sučić pratio nadbiskupa Petra Klobušickog na ugarsku nacionalnu sinodu, ali ne spominje ni gdje ni kada je bila ta sinoda.⁵ Za sinodu je Sučić pripremio raspravu u obranu dostojanstva kalačke metropolije *Metropolis Colocensis metropoleos Strigoniensis semper soror, numquam filia* (Gašić 2000, 75). Pet godina poslije sinode, tj. 1827. godine Sučić je postao biskup u Višegradu (Alba-Regalensis), a 3. lipnja 1830. je premješten u Đakovo za bosansko-đakovačkog i srijemskog biskupa. Upravu Đakovačke i srijemske biskupije je preuzeo 13. lipnja 1831. godine (Gašić 2000). Jednom je obišao sve župe svojih biskupija. Bio je već bolehljiv i nakon zasjedanja Ugarskog sabora u Bratislavi teško bolestan se vratio u Đakovo i ondje preminuo 13. lipnja 1834. godine. Pokopan je u Đakovu. Svakako valja spomenuti da su na Požunskoj

³ Rautenstrauch uvodi novu didaktiku, koja se oslanja na pedagoške principe tzv. filantropizma Karla Heinza Seibta, koji opet slijedi Johna Lockea i Jean-Jacques Rousseaua. Sadržajno pak *Nacrtu* prethodi benediktinska teološka tradicija, koja je još za teološkog školovanja u vrijeme potridentske katoličke obnove naglašavala potrebu praktične usmjerenosti teološkog studija upravitviši ga pastoralnom bogoslovlju kao i povijesnu metodu umjesto filozofijske (Sissulak 1949, 54-89; Baumgartner 1975, 165-170; J. Mueller 1974, 50,51).

⁴ Gašić pogrešno bilježi da je Sučić 1807. postao subotički župnik.

⁵ Peter Klobusiczky (Klobušicki) rodio se 26. lipnja 1752. u Fejér-Gyarmatu (županija Szatmár). Svoje školovanje počeo je u Nagy-Károlyu i nastavio u Kassi te u Nagyszombatu (*br.* Trnava). Stupio je 1769. u isusovački red u Trencsenyu i zatim studirao filozofiju i teologiju u Győru i Nagyszombatu. Položio je 1771. redovničke zavjete, ali je 1773. morao napustiti isusovački red pa je pristupio biskupiji u Nagyváradu (*br.* Veliki Varadin) gdje 1774. zaređen za svećenika. Uskoro je postao biskupski tajnik, zatim župnik u Nagyváradu (Váradolaszi). Kad je njegov biskup Ladislav Kolonić (Beč, 1736. – Kalača, 1817.) postao nadbiskupom u Kalači, poveo ga je sa sobom kao tajnika. Bio je i kalački kanonik, a 1807. imenovan je za biskupa u Szatmáru, dok 23. rujna 1821. nije preuzeo vodstvo nadbiskupije u Kalači. Te godine je predvodio nadbiskupijsku sinodu. Sudjelovao je 1822. na Požunskoj nacionalnoj sinodi i predvodio prvu radnu skupinu koja je raspravljala o vjerskom i moralnom stanju katolika u Ugarskoj. Na sinodi je također bio predsjednik nadzornog odbora koji je na kraju sinode prosuđivao njezin rad. Kao biskup i nadbiskup sudjelovao je ugarskom saboru, a od 1832. do 1836. se isticao u suprotstavljanju liberalima braneci prava Crkve. Također se isticao brigom za siromahe pa je 1831. za vrijeme kuge hranio siromašne darovavši im 30.000 forinti. Umro je 2. srpnja 1842. u Kalači. Sačuvano je više njegovih govora i propovijedi u rukopisu, a neki su otisnuti. Tako je tiskan njegov zaključni govor na Požunskoj sinodi pod naslovom *Sermo ... Petri Klobusiczky archiepiscopi Colocensis ad synodum in ecclesia S. S. Salvatoris Posonii die 16. Octobris 1822. Posonii, 1822.* (usp. Sinnyei, VI, 32).

sinodi također sudjelovali njegov prethodnik Mirko Rafaj (Emerik Raffay)⁶ i njegov nasljednik Josip Kuković na stolici đakovačkih biskupa;⁷ Gašić ne spominje ni jednom riječju u njihovim biografijama da su bili na Požunskoj sinodi.

Sučićevo uvođenje u službu župnika u Subotici

Pavao Sučić je 21. listopada 1804. bio preuzeo upravu župe u Subotici. Potvrđuje to i prigodni spis *Govorenja s prigodom slavnog uvođenja mlogo poštovanog gospodina Pavla Szucsicsa, vice archidiacona, u xupnu cerkvu slobodne i kraljevske varoshi Maria Theresiopolitanske recsena dana 21. listopada godina 1804.* (Szegedin, slovima Urbana Gruenna, 1805.).⁸ Spis sadrži tri prigodna govora kod te svečanosti Sučićevog uvođenja u župničku službu. Prvi je govor kanonika i bačkog arhiđakona Adalberta Vojnića (Vojnić, str. 4-12)⁹ što je istaknuto u novom naslovu: *Govorenje pripoštovanog i plemenito rodnog gospodina Adalberta Vojnicsa pervostolne Kalacske cerkve kanonika i bacskog archi-diacona kano zakonito odredjenog uvoditelja k – puku i novim xupničku recseno.*¹⁰ Zatim slijede dva Sučićeva govora: *Sermones a Paulo Szucsics vice archi-diacono, dum is sacri curionis munus in ecclesia l.latinal r.legiael civitatis*

⁶ Mirko Karlo Rafaj (Kopčevac kod Dugog Sela, 1753. – Đakovo, 10. siječnja 1830.) bio je svećenik Zagrebačke biskupije. Filozofiju je studirao u Beču, a teologiju u Rimu. Postavši svećenikom, predavao je od 1777. na Zagrebačkoj akademiji logiku i metafiziku. Od 1782. bio je zagrebački kanonik, a od 1806. naslovni biskup i veliki prepošt zagrebačkog kaptola; 1816. postao je đakovačkim biskupom (Gašić 2000, 74,75).

⁷ Josip Kuković (Zagreb, 29. studenoga 1782. – Beč, 17. travnja 1861.) je svoje teološko školovanje zaključio doktoratom. Bio je župnik u Brdovcu (1806.-1816.). Godine 1816. ga je biskup Rafaj poveo u Đakovo da mu bude tajnik, ali je već 1817. župnik u Đakovu, a od 1821. do Rafajevе smrti 1830. i đakovački kanonik. Kad je Sučić postao đakovačkim biskupom, vraća se Kuković u Zagreb i biskup Alagović ga proglašava kanonikom, a od 1833. je naslovni biskup i Alagovićev pomoćni biskup. Od 1834. je đakovački biskup. Počeo je graditi samostan za redovničku zajednicu Sestara sv. Križa u Đakovu. God. 1849. je zahvalio na biskupskoj službi u Đakovu i otišao u Beč gdje je boravio do svoje smrti. Pokopan je u Đakovu (Gašić 2000, 76).

⁸ Spis je otisnut u formatu A 4 na 19 stranica.

⁹ Adalbert Vojnić (24. ožujka 1744. – Kalača, 11. listopada 1805.) je također bio Subotičanin. God. 1767. je zaređen za svećenika. Djelovao je kao župnik u Futogu (1769.-1802.). Postao je 1802. kanonik, a sljedeće godine bački arhiđakon.

¹⁰ To Vojnić u svojem govoru ne spominje direktno, ali se može zaključiti po nekim formulacijama, npr. „Videći da će ova crkva... plebanuša Pavla Sučića temeljitog domorodca zadobiti i dostignuti, koji se ne bi radovao...? Ah da mu je uskrisiti roditelje njegove i moje... da se i oni s njime, sa mnom, i cilokupnim pukom i narodom porađuju...“ (str. 6). Budući da je Vojnićev govor prvi i jedini u tom tiskanom spisu, navodimo samo stranice na kojima je otisnut (Vojnić, str. 4-12). Latinski govor je Sučić upravio prepoštu Martinu Takácsu, arhiđakonu Vojniću i neimenovanom kanoniku te prisutnim podarhiđakonima, župnicima i članovima gradske uprave. (Navodimo ga: P. Sučić, I, str. 14-16). Svoj hrvatski govor je Sučić razdijelio u dva dijela. Prvi dio počinje riječima: „Pripoštovani Gospodine Archi-Diacone“, a drugi dio riječima „Plemeniti magistrat i općino“! (Taj govor navodimo: P. Sučić, II, str. 17-19). Napominjemo kako su navodi iz teksta Vojnićevog govora i Sučićevog govora na hrvatskom jeziku prepisani u ovom članku po današnjem pravopisu. Inače bi se, otisnutim pravopisom pod očitim utjecajem mađarskog pravopisa, i suvremeni čitatelji jedva snalžili u

Maria Theresipolitanae solenniter avspicaretur, ad v./enerabilem/ clerum, a./c/ magistratum, honoratiores et plebem latio ac Illyrico idiomate dicti. Die 21 Octobris anno MDCCCIV. Dakle, riječ je o dva Sučićeva govora; prvi je na latinskom (Sučić 1, str. 13-16), a drugi na hrvatskom jeziku (Sučić 2, str. 17-19).¹¹

Vojnić započinje svoj govor pozivajući Subotičane na radost i slavlje, što obrazlaže Sučićevim župničkim dostojanstvom duhovnog pastira u vlastitom rodnom mjestu (Vojnić, str. 5,6). Zatim naglašava ekleziološko shvaćanje Crkve i njezino ostvarenje u cjelini, u biskupiji i u župi. Crkva je, naime, zajednica Kristovih vjernika koji su članovi Kristovog stada, a on je pastir tog stada. Stoga je župnik nositelj „vlasti prvoga Pastira, ter Pastira dobrog, po imenu otkupitelja Isusa Isukrsta, koji sam sebe naziva Ja sam dobar Pastir“ (Vojnić, str. 6). Budući da je Crkva razdijeljena na brojem manje zajednice, biskupije, Vojnić nastavlja s ekleziološkim obrazloženjem kako Sučić dolazi „u ime našega glavnog pastira, njihove Excelencije Arcibiskupa i ostalih starješinah“. Župa je pak još manja zajednica, tj. „ovčarnica“ koju također vodi pastir, pa Vojnić nastavlja svoj govor obraćajući se Sučiću i naglašava da dolazi u subotičku župu: „kano dobar pastir ove Ovčarnice, ovog glasovitog puka i naroda, oviju s neprocijenjenom krvlju Spasitelja otkupljenih dušah da njih vodiš i goniš po putu i stazi vikovičnjeg blaženstva i spasenja, da njih učiš, opominjaš, od griha karaš i kaštiguješ, polak tvojeg stanja i vlasti od Isukrsta dobite“ (Vojnić, str. 6).

Po Vojnićevu sudu, Sučić posjeduje vlastitosti dobrog župnika pa se on obraća također subotičkim vjernicima uvjeravajući ih da će „ova Cerkva, bolje da rekнем Ovčarnica Isusova, i njegove s neprocijenjenom krvlju otkupljene ovčice, puk i narod ove plemenite i glasovite varoši jednoga vrijednoga, vjernoga i pažljivoga, prijeko toga skrbljivoga naučitelja i ravnitelja po imenu plemenitorodnog gospodina i mlogo poštovanoga plebanuša Pavla Sučića, temeljitog domorodca, zadobiti i dostignuti“ (Vojnić, str. 6). Sučić u svom govoru otkriva da je subotička gradska općina imala određena prava u izboru svećenika koji će u Subotici obavljati službu župnika. Sučić, naime, izričito zahvaljuje gradskom magistratu što ga je predložio za tu službu kalačkom nadbiskupu (Sučić, 2, str. 18).

Vojnić u svom govoru upravlja riječi i samome Sučiću pa naglašava njegovo župničko dostojanstvo: „Dobivaš čest i vlast prvoga pastira, ter pastira dobrog, po imenu odkupitelja Isusa Isukrsta, koji sam sebe naziva *Ja sam dobar Pastir*. I ti se danas postavljaš u ime našega Glavnoga pastira njiove Excelencije Arci-Biskupa i ostalih starešinah, uzdam se, kao dobar Pastir ove Ovčarnice, ovog glasovitog puka i naroda, oviju s neprocijenjenom kervjom Spasitelja otkupljenih dušah...“ (Vojnić, str. 6). Premda pastirska vlast i dostojanstvo župnika nisu prvotne, već zamjenične, jer one prvotno pripadaju nadbiskupu, župničko dostojanstvo nije time umanjeno; treba ga biti svjestan sam župnik koji ga prima, a i župljani župniku povjereni. Dos-

čitanju nekih riječi. Kako ni tekst nije uvijek vjeran ijekavskom govoru nego je pisan i u ikavici; prenesen je ikavski u ijekavski govor samo ondje gdje je to tražila jasnoća navoda.

¹¹ Sučićevo uvođenje u župničku službu bio je osobito svečan događaj, i to ne samo zato što je domorodac Sučić imenovan župnikom, već i zato što je prethodno posve uređena unutrašnjost župne crkve (Vojnić, str. 6; Sučić 1, 6; Sučić 2, 18).

tojanstvo župničke službe prati odgovornost, a od nje ne oslobađa ni činjenica da je ta služba teška. Vojnić izričito napominje da Sučića župnička služba, usprkos toga što je teška, uvijek obvezuje i on je ne smije zanemariti. Potkrepljuje svoje tvrdnje biblijskim tvrdnjama i primjerima (Izl 28,12; Ezek 3,18; 2 Tim, 4, Kralj 2,50) te učenjem svetaca, sv. Bernarda i crkvenog naučitelja pape Grgura (Vojnić, str. 7,8). Naziva tu službu bremenom i upozorava vjernike, koji su slušali njegov govor, na Sučićevu visoku odgovornost: „Ne može ga nikakvo vrijeme, zlo ili dobro, lipo ili ružno, nikakav posao od ovoga bremena i jarma osloboditi. Dan i noć i svaki čas mora na ovčice svoje paziti i za njihovo spasenje brinuti se, primoran je vas svoj trud i trudbu, vas svoj život, jošter i svoju jedinu dušu, za puk i narod položiti“ (str. 7).

Sučić je svjestan župničkog dostojanstva i svoje župničke odgovornosti pa priznaje pred svima okupljenima na svečanosti svog uvođenja u preuzimanje subotičke župe: „Uistinu naučiteljem puka nazvati se, slijepu okom, hromu nogom, nemoćnu pomoćnikom, naroda čovječanskoga odhraniteljem biti, nije li najveći vrh dostojanstva na koje čovjek može stupiti? Ali ako s druge strane promotrim, da oči svijlu nas gledaju, da ako nam je više dano i više će se od nas zahtijevati, da svaka duša koja radi naše neharmonosti pogine iz ruku naših iskati se hoće, onda pušta /hvata/ me nesvjestica koja bi mi na vrhu dostojanstva našega mozak mogla zavrtjeti“ (Sučić 2, 17).

Prva Sučićeva župnička zadaća

U svom pastoralnom priručniku *Institutiones theologiae pastoralis* (Ingolstadii, 1802), koji je bio objavljen dvije godine prije Sučićeve instalacije i ubrzo prihvaćen kao obvezatan udžbenik na bogoslovnim fakultetima i visokim bogoslovnim školama u Habsburškoj Monarhiji, Maurus Schenkel dijeli pastoralne dužnosti svećenika u tri skupine, i to: 1. dio su dužnosti poučavanja, 2. dio su dužnosti bogoštovlja, a 3. dio je dužnost svijetliti vjernicima dobrim primjerom, časno im pristupati i točno obavljati osobne zadaće.

U spomenutom govoru Vojnić se obraća i samome Sučiću ističući spomenute tri dužnosti koje treba ispuniti svaki župnik. No, prije svega traži od njega da svojim župljanima pruža dobar primjer jer je on djelotvorniji od svake riječi: „Ako je pastir čist i bez grijeha, jeste i stado; s jednom riječju: na jedan dobar i pobožan izgled i priliku, vas svit gane se naslidovati /ga/. Tako se dogodilo s kraljom varoši Ninive, kada prorok Jona prorokovaše: Još četrdeset dana i varoš Ninive s pukom i narodom zajedno propast će. Ovo čuvši, kralj, ustavši s prijestolja svoga, odbaci odjeću i opravu svoju, obuče vreću poniznosti i pokore. To vidivši, puk i narod tako poče slijediti kralja svoga i Gospodin se Bog smilovao. Ne govori se uzalud da se na jedan lijepi pobožan izgled mnogi odvrate od zloće svoje, poboljšaju se i Bogu se okrenu hodeći po putu i stazi spasenja vjekovječnoga“ (Vojnić, str. 9). Sučića bi trebao potaknuti još jedan dodatni razlog da pruža svojim župljanima dobar primjer. Riječ je o tome što mu je kao župniku predan narod Subotice, tj. plemenite i glasovite varoši koja u njega ne prestaje „upirati i stavljati oči svoje“.

Naglašavanje osobne obveze pružati dobar primjer je izričit zahtjev pastoralne teologije u vremenu razvijenog i kasnog jozefinizma. Sučić je tu teologiju usvojio u vrijeme svog teološkog školovanja, a Vojnić ju je upoznao obavljajući svoju službu bačkog arhidakona. Nije isključeno da Vojnić, dok govori na župničkoj instalaciji u Subotici, prenosi naučavanje uglednog jozefinističkog pastoralnog teologa Maura Schenkela, čiji je pastoralni priručnik upravo tih godina postao pomagalo u nastavi pastoralnog bogoslovlja na visokim bogoslovnim školama u Habsburškoj Monarhiji.¹² Kako Schenkel razrađuje taj zahtjev da svećenici pružaju dobar primjer kao jednu od obveza svećeničke pastoralne službe, dolazi do izražaja jozefinističko visoko vrednovanje pastoralnog bogoslovlja pa je opravdano zaključiti da se svećenikova duhovnost zasniva na njegovoj pastoralnoj službi, a ne na samom sakramentu svetoga reda.¹³

Sam Sučić ponavlja te dužnosti i potvrđuje da „dobri izgled, pripovijdanje Evanđelja, služba svetih otajstava, ove stri stvari svu dužnost čovika crkvenika u sebi sastavljaju“ (Sučić 2, 17). Očito slijedi Vojnićev govor pa nastavlja: „ozgor stoji, kano najdraži kamen, dobri izgled, jerbo teško onomu komu, kad usta otvori, odgovara se: ljekaru, liječi prije samoga sebe, pak dođi da tuđe rane zaviješ. Doista, velika je protivnost svijeta svjetlošču, zemlje soljom nazivati se, i pak mrak i gnijlost oko sebe raširiti“ (Sučić 2, 17). Sučić se ne ustručava priznati pred svojim župljanima „da sam slabošču obastrt“, ali da će nastojati „da nikomu kamen pod nogom“ ne bude, tj. da nekome pruži loš primjer (Sučić 2, 18). Ako Vojnić i Sučić nisu poznavali Schenkelov priručnik pastoralnog bogoslovlja, oni poznaju i usvajaju jozefinističko shvaćanje vrijednosti pastoralnog bogoslovlja jer u svom govoru kod Sučićeve instalacije za su-

¹² Maurus Schenkel (Auerbach, blizu Bamberga, Njemačka, 4. I. 1749. – Amberg, 14. VI. 1816.) je od 1767. bio član benediktinske opatije Pruefening. Od 1790. je profesor moralnog i pastoralnog bogoslovlja te crkvenog prava i crkvene povijesti u benediktinskoj visokoj školi u Ambergu; od 1794. do 1798. je bio predstojnik te škole. Glavno je njegovo djelo *Ethica christiana* (3. sveska, Ingolstadt, 1800.-1801.). Napisano je s punim poštovanjem kršćanske objave i ne slijedi onodobna prosvjetiteljska, kazuistička, eudajmonistička i racionalistička shvaćanja. Može se u njem otkriti suprotstavljanje Kantovim shvaćanjima moralne i religijske filozofije. Maurus Schenkel je također pisac triju priručnika za bogoslovne škole koje je Ugarska nacionalna sinoda 1822. propisala bogoslovnim školama u ugarskom dijelu Habsburške Monarhije. U trećoj nastavnoj godini program je tražio predavanje iz moralnog bogoslovlja po njegovom djelu *Theologia moralis* ili po istoimenom priručniku Daniela Tobenza. U četvrtoj godini program je predviđao nastavu pastoralnog bogoslovlja po Mauru Schenkelu: *Theologia pastoralis*, a kao priručnici pedagogije mogli su služiti djela Ignacija Demetera: *Paedagogia* ili Mildea: *Paedagogia*. I u tumačenju crkvenog prava također je Mauro Schenkel uživao osobito povjerenje sinodalnih otaca u Požunu jer su tražili da se koristi njegovo djelo *Jus ecclesiasticum*, ali su dopuštali da profesori mogu slijediti i djelo Michaela Szvorenvia *Jus ecclesiasticum in Hungaria* (*Acta Synodi nationalis*, 40, 41; Schmeining 1964, 390).

¹³ Nedostatan je poznavanje državnih propisa o korištenju Schenkelovog pastoralnog priručnika kao visokoškolskog udžbenika u prva dva desetljeća XIX. stoljeća, ali Ugarska biskupska sinoda 1822. izričito traži da se njime ubuduće služe nastavnici pastoralnog bogoslovlja. Nedostaju povijesni izvori po kojima bi se moglo zaključiti da je 1815. taj Schenkelov priručnik bio obvezan priručnik za nastavu pastoralnog bogoslovlja u ugarskom dijelu Monarhije, kako je to bilo poslije 1822. godine. No, Grga Čevapović u svom spisu *Assertiones ex theologia pastoralis* (Budae 1815) jasno slijedi Schenkelov priručnik pa je opravdano zaključiti da je on od 1802. bio pastoralni priručnik bogoslovnih škola u ugarskom dijelu Habsburške Monarhije (Hoško 2011, 238-265).

botičkog župnika naglašavaju upravo važnost pružanja dobrog primjera kao osobit zahtjev, „najdraži kamen“ njegove župničke službe.

U svom govoru Vojnić objašnjava komentar sv. Grgura pape starozavjetnog izvještaja o patrijarhu Jakovu i njegovoj pastirskoj službi kod tasta Labana: „Primoran je, dakle, duhovni pastir samoga sebe zaboraviti ter ovčice Isusove pasti, učiti, opominjati, ravnati, upravljati, na svako dobro goniti, njihovo spasenje dan i noć tražiti, i ne samo ričima veće priko toga dobrim i pobožnim izgledom probuđivati“ (Vojnić, str. 8). Vojnić još nastavlja: „Tako je, dragi plemenitorodni brate i gospodine! U tvoje ruke i na tvoju dušu pridaju se Isusove ovčice, puk i narod ove glasovite varoši i iz tvojih rukuh hoće svemogući Gospodin Bog iziskivat“ (Vojnić, str. 8).

Sveukupnost dužnosti „pripovijedanja evanđelja“

Nakon što je Vojnić doznačio Sučiću zadaću pružati svojim župljanima dobar primjer, nastavio je svoj govor i upozorio na riječi proroka Izaije i apostola Pavla „koji te opominjaju da vapiješ i ne prestaneš vapiti, Božju rič navišćivati, grišnike pokarati i kaštigovati, na put i stazu spasenja goniti i od vikovičnjega prokletstva odvratiti“ (str. 8). Vojnić svodi aktivno pastoralno djelovanje župnika na četiri zadaće i očekuje od župnika da bude navjestitelj, opominjatelj, poticatelj i odvraćatelj od vječne osude. Prva je zadaća zapravo najprihvatljivija, jer potiče na ispunjavanje svećenikovih dužnosti navješćivanja evanđelja, vjerske pouke i vjerskog odgoja, moralne pobude i propovijedanja. Te zadaće od njega traže da bude učitelj kršćanskih i naravnih kreposti. Druga je zahtjevnija zbog svoje upravljenosti teškim zadacima opominjanja, poticanja i karanja. Ni treća nije laka svećenikova zadaća. Govori, naime, o savjetovanju, tješnju, poticanju i ohrabrivanju župljana da krenu i ne odustanu od punog prihvaćanja evanđeoskog morala. Uključuje k tome i brigu za bolesne i za umiruće. Najteža je četvrta zadaća. Ona uključuje opominjanje i popravljnje grešnika te karanje i brigu za zatvorenike i na smrt osuđene.

Sučić ne ulazi u pojedinosti u opisu svećenikove zadaće naviještanja evanđelja. Piše samo o vjerskoj pouci i propovijedanju pa vrlo realistički opisuje kolika je važnost „pripovijedanje evanđelja“. No, upozorava da o tom naviještanju evanđelja ovisi bogoštovlje i osobito osobni i društveni kršćanski moral. Uspoređuje tu zadaću naviještanja evanđelja s već istaknutom zadaćom pružanja dobrog primjera pa tvrdi da su obje jednako važne, ali je spreman naviještanju evanđelja dati prednost: „Ništa ne manje dobri izgled brez pripovijedanja evanđelja za puk kršćanski neima velike koristi. Nije, naime, Spasitelj svijeta narodu čovičanskomu veće dobročinstvo ukazati mogao, nego kad je učenike svoje svita naučiteljom postavio. Dužnost pripovijedanja (propovijedanja) slušaocima jest temelj Crkve katoličanske, jest mati pametnog bogoštovlja, jest fundament življenja kriposnog, jest stup izvanjske sigurnosti. Zatvorite samo mjesta od nauka duhovnoga, dignite prijestolja naučitelja vaših i za malo Bog će ostati brez štovanja, kripost brez cijene i vrijednosti i nastat će život riba: između kojih jača, brez svakog suda, nejaku proždire“ (Sučić 2, str. 17, 18).

Predanost slavljenju i dijeljenju otajstava vjere

Župnikova vlast osobito dolazi do izražaja u dijeljenju otajstava vjere. Vojnić najprije govori o sakramentu euharistije: „Veliko je čudo bilo kad je svemogući Gospodin Bog mannu s neba puku izraelskomu poslao. Vidi mi se veće čudo kada na jednu rič jednoga duhovnog pastira, s visine nebeske sam živi Bog na nizinu zemaljsku dostoji se poniziti i u ruke jednog grišnika siđe... Duhovni pastir samo četiri riči izusti, odpira s njima i otvara nebesa, koja se svaki dan otvaraju i u ruku duhovnog pastira stvori se živi sin Božji Isus Isukerst. Veliko čudo je bilo kada je Josue sunce zaustavio, ali ne čudi se dušo kršćanska, govori sveti Bernardo, na tome; više mlogo čudi se da na jednu rič grišnika čovika objavi se i zaustavi se živi svemogući Gospodin Bog“ (Vojnić, str. 10). Osobito Vojnić naglašava sakrament pokore: „Vlast i kripost jednoga duhovnog pastira veća je od cesarske, kraljevske, blažene Dvice Marije i svih svetih, jerbot oni grihe ne mogu odvezati i zavezati. Duhovni pastir ako, po vlasti i kriposti od Boga dobite i uzete, sva ova tvori: *Kojima grihe odvezete* (govori Isus kod svetoga Ivana) *budu odvezane, kojima pako zavezete, budu zavezane*. Vlast Božju, dakle, posiduje jedan duhovni Pastir po Božjoj vlasti i dopuštenju. – Može li, dakle, biti veće čudo i vlasti? Ne može zaista: *Bojte se, dakle, Gospodina Boga* (govori mudri Salamun) *poštuj i posveti duhovnog Pastira, jerbot je on ravnatelj i upravitelj duše tvoje*“ (Vojnić, str. 10).

Sučić izričito naglašava da „služba svetih otajstava treći je dio dužnostih naših“ (Sučić 2, 18). Ta je služba utemeljena na činjenici što „poklisari Isukrstovi jesmo, za spasenje dušah, veli sv. Pavao“. Sučić je svjestan teškoća služiti sve sakramente brojnim župljanima subotičke župe i ne skriva strah da neće uvijek zadovoljiti sve koji će to od njega tražiti pa piše: „Što službe oko svetih sakramenata dotiče se, premda meni u tolikim puka mnoštvu nije moguće da svakomu i u svako doba svašto budem, /ali/ ništa ne manje nastojat ću da u službi ovoj nikakva pomanjkanja ne bude“ (Sučić 2, str. 18). On ne piše o pojedinim sakramentima već vjernost svećenika toj službi „svetih otajstava“ opravdava pitanjem: „Zar bi vrijedan bio kralja zemaljskoga poklisar dostojanstva ovoga, koji bi mjesto poslove gospodina svoga uređivati vrijeme u igri i pijanluku provodio? Ne bi li mu kralj s potpunim razlogom mogao reći: Prijatelju, na što sam te ovdje postavio?“ (Sučić 2, str. 18).

Zaglavak

Potkraj svog govora pri instalaciji Sučića za subotičkog župnika arhidakon Vojnić zaključuje svoju poruku o zadaćama župnika: „Primi, dakle, i osvoji ključeve ove cerkve Božjeg prebivališta, kano ti vlast od Boga primitu i priuzetu. Ravnaj puk, narod, ravnaj duše kršćanske, kako te sam Gospodin Bog i prisveta pravica njegova ravna, upravlja, obavišćuje i uči. Vridnim, bogoljubnim i pobožnim otvaraj vrata ovog Božjeg pribivališta da svoje potrebe, tuge i nevolje Gospodinu Bogu prikazuju...“ (Vojnić, str. 11). Sučić je bio svjestan tih župničkih zadaća i prihvatio ih je obavljati i u svom rodnom gradu s dovoljno spremnosti. Svakako je zadovoljio svoje župljane,

istovremeno sugrađane, u Subotici, ali i nadbiskupa Ladislava Kolonića jer ga je on imenovao kalačkim kanonikom i doveo u središnji grad nadbiskupije.

Literatura:

- Acta Synodi nationalis.* Arhiv Hrvatske franjevačke provincije.
- Baumgarten, Konrad. 1975. *Die Seelsorge im Bistum Passau zwischen barocker Tradition. Aufklärung und Restauration.* St. Ottilien: Eos Verlag.
- Cuvaj, Antun. 1910.² *Grada za povijest školstva kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas.* sv. 1. Zagreb. 482.
- Gašić, Emerik. 2000. *Kratki povijesni pregled biskupija Bosansko-đakovačke i srijemske.* Osijek: Državni arhiv.
- Hoško, Franjo Emanuel. 2011. *Grga Čevapović, osporavatelj ranog liberalizma.* Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Matić, Tomo. 1928. Ratio educationis od g. 1777. i „linguae patriae“ u osječkoj gimnaziji. *Nastavni vjesnik*, 9-10. Zagreb. 343-351.
- Mueller, Alois. 1974. Praktische Theologie zwischen Kirche und Gesellschaft. U: F. Klosterman i R. Zerfaß (ur.). *Praktische Theologie heute*, München-Mainz.
- Mueller, Josef. 1974. Die Pastoraltheologie innerhalb des theologischen Gesamtkonzepts von Stephan Rautenstrauch. U: F. Klosterman i R. Zerfaß (ur.). *Praktische Theologie heute*, München-Mainz.
- Mueller, Josef. 1976. Die anthropozentrische Pastoraltheologie der Aufklärung. U: Erica Weinzierl i Gottfried Griesl (ur.). *Von der Pastoraltheologie der zur Praktischen Theologie 1774-1974*, Salzburg-Muenchen.
- Schmeining, C. 1964. Schenkel Maurus. U: Josef Höfer i Karl Rahner (ur.). *Lexikon fuer Theologie und Kirche*, 2. izdanje, IX. svezak, Freiburg: Herder.
- Szinnyei, József. *Magyar írók élete és munkái.* I-XVI. Budapest: Hornyánszky.
- Sissulak, Franz. Das Christntum, des Josephinismus. Die josephinische Pastoraltheologie in dogmatischer Sicht. *Zeitschrift fuer katholische Theologie*, 71(1949): 54-89.
- Stadel, Klaus. 1974. *Busse in Aufklärung und Gegenwart.* Munchen-Paderborn-Wien: Schöningh.

Summary

Pavao Suchic (1804-1815), a parish priest in Subotica

Pavao Matija Suchic (Subotica, 11 January, 1767 – Djakovo, 15 April, 1834) was a priest of the Kalacsá Archdiocese and died as a bishop of Bosnia and Srijem or Djakovo Diocese. On the proposal of Subotica Municipality he was engaged as a parish priest in his native town in 1804. The Archdeacon of Bachka, Adalbert Voynich, introduced him on 21st October 1804. The inaugural speech at his appointment was held by Archdeacon Voynich, and Suchic held two speeches, one for

the representatives of the Archdiocese and the other for the town government and gathered believers. All three speeches were published in the document named Speeches on the occasion of the introduction of Pavao Sučić in the parish church in the town of Maria Theresiopolis (Szeged, 1805). The three speeches mentioned reveal the Josephinistic understanding of the time, based on the state program of theological studies and duties of the priests. The priest had three duties: a good example, gospel announcement and the passing of the sacraments. Archdeacon Voynich emphasized that Josephinistic theological understanding of giving good examples was such that the priest's spiritual quality was to be based on his pastoral work.

Key words: Pavao Sučić, Adalbert Voynich, Subotica, Kalacsá, Djakovo, parish priest